

HAYAT BİLGİSİ DERSİ PROGRAMINDA GÖRGÜ KURALLARI EĞİTİMİNİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF ETIQUETTE EDUCATION IN THE CURRICULUM OF THE LIFE STUDIES COURSE ACCORDING TO TEACHERS' OPINIONS

Esra KARADUMAN¹, Ahmet ŞİMŞEK²

ÖZ: İlkokulun başlıca işlevlerinden biri bireyin toplumsallaşmasını sağlamaktır. Bu çerçevede okulda, genelde örtük programla görgü kuralları da kazandırılır. Görgü kuralları; toplumsal hayatı düzenleyici, güzelleştirici özellikler taşıyan ve toplum için önemli olan kuralların bütünüdür. Hayat bilgisi dersi de görgü kurallarını kazandıran bir amaca ve içeriğe sahip görünür. Bu sorunsaldan hareketle çalışmanın amacı, hayat bilgisi dersi öğretim programında görgü kuralları eğitimi hakkında öğretmen görüşlerini ortaya koyarak programa ilişkin bir değerlendirmede bulunmaktır. Araştırmada nitel yöntemlerden bütüncül tekli durum deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunu bir ilkokulda 1, 2 ve 3. sınıfları okutan 12 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Çalışmada öğretmenlerin; görgü kuralları eğitimini toplumun düzeni ve bireyin topluma uyum sağlaması amacıyla önemsendiği görülmüştür. Buna ek olarak öğretmenler, Hayat Bilgisi dersi programının uygulamaya az yer verdiği için etkinlik bağlamında yetersiz kaldıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin bu kuralları aile ve çevreden kaynaklı olarak davranışa dönüştürmede zorlandıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca görgü kuralları eğitiminin daha yararlı olması için aile eğitimlerinin yapılmasını gerektiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar sözcükler: Görgü kuralları, hayat bilgisi programı, sınıf öğretmenleri

ABSTRACT: One of the main functions of primary school is to ensure the socialization of the individual. In this context, etiquette is also taught at school, usually through a hidden curriculum. Etiquette is the whole of the rules that regulate social life, has beautifying features and is important for society. The Life Studies Course also seems to have a purpose and content that redound etiquette. Based on this problematic, the aim of the study is to make an evaluation about the program by revealing the opinions of teachers about etiquette education in the Life Studies Course curriculum. Holistic single case design that is one of the qualitative methods was used in the research. The study group consisted of 12 classroom teachers teaching 1st, 2nd and 3rd grades in a primary school. The data were collected by a semi-structured interview form and analyzed by content analysis technique. In the study, it was seen that teachers attach importance to etiquette education for the order of the society and the adaptation of the individual to the society. In addition, the teachers stated that the Life Studies Course program was insufficient in the context of the activity as it gave little place to practice. They reported that students had difficulty in transforming etiquette into behavior due to family and environment. Also, it was revealed that family education should be done in order to make etiquette education more beneficial.

Keywords: Etiquette, curriculum of the life studies course, primary school teachers

Bu makaleye atf vermek için:

Karaduman, E. ve Şimşek, A. (2022). Hayat bilgisi dersi programında görgü kuralları eğitiminin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi, *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(3), 1468-1481

Cite this article as:

Karaduman, E. & Şimşek, A. (2022). Evaluation of etiquette education in the curriculum of the life studies course according to teachers' opinions. *Trakya Journal of Education*, 12(3), 1468-1481

¹ Doktorant, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Doktora Programı, İstanbul/Türkiye, e-mail: esrakaraduman.87@gmail.com, ORCID: 0000-0019-002X

² Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, İstanbul/Türkiye, e-mail: ahmetsimsek@istanbul.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3591-8180

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Etiquette is the whole of the rules that regulate social life, has beautifying features and is important for society (Atmaca, 2017). The Ministry of National Education gave importance to the teaching of etiquette, and especially emphasized moral and value education in the national education councils held. While moral education and how to give it were discussed in detail in the 2nd Education Council, etiquette and courtesy rules were included in the determined values in the directive prepared at the 18th National Education Council. A textbook of *Protocol and Etiquette* was prepared to guide students studying at vocational and technical education schools. In order to develop the children's ability to live together in the society, it was decided to prepare the *Our City* textbook, and it was stated that etiquette should be emphasized in the book. Apart from these direct studies, etiquette and its importance have been emphasized by teachers for years, especially in functional programs and hidden programs. In this study, answers to the following sub-problems were sought:

1. What are the general views of the classroom teachers regarding the students' acquisition of etiquette education in primary school education?
2. What kind of a course process do the classroom teachers say in the curriculum of Life Studies for bringing etiquette of the students?
3. How do classroom teachers evaluate the etiquette in the 2018 curriculum of Life Studies Course?
4. What are the suggestions of the classroom teachers to make the etiquette in the curriculum of Life Studies Course more useful?

Method

Holistic single case design that is one of the qualitative research methods was preferred in this study. A case study is a qualitative approach in which the researcher collects detailed information about real life, a current limited system or multiple constrained systems in a certain time through information sources and reveals the case themes (Creswell, 2013/2020). A single analysis unit is selected as the situation in the holistic single design, (Yin, 2012/2017).

Findings

In line with the answers of the classroom teachers, etiquette can be classified according to the house, school/classroom and environmental atmosphere in accordance with the Life Studies Course themes. It was stated that clothing, toilet and cleanliness should be taught only in the school and the environment, and the rules of behavior, courtesy, communication and food should be gained in all 3 (three) environments. Teachers generally focused on social goals and stated that etiquette is aimed at maintaining social order. Another point of emphasis is that etiquette is individual: According to the teachers, the purpose of students acquiring the rules is to adapt them to the society. Teachers stated that they mostly do nutrition activities. They also stated that they reserved the first lesson for nutritional activity at all three grade levels. Question-answer, animation and lecture methods are mostly used in being brought of the rules. Classroom teachers measure whether students have acquired the rules of etiquette mostly through observation. They said that they understood whether the rules of etiquette turned into behavior by observing and they did not always use other measurement tools. Teachers mostly criticized the small number of activities and the lack of practical activities. Teachers complained that the etiquette did not turn into behavior and evaluated the reason of the situation as social/program origin. They stated that the etiquette could not turn into behavior, mostly because the rules were not followed in the family.

Discussion and Conclusion

Suggestions were made to be organized of the curriculum of Life Studies Course in order to make the acquisition of etiquette more useful. In addition, the statements about the production of auxiliary materials for education by sending the videos about etiquette by the Ministry of National

Education were included. Park & Cho (2008) stated that providing etiquette education to students in Korea helped to increase students' emotional intelligence and that students developed good relationships. Our research is consistent with the findings of this study. Krinić & Tomić (2020), determined that the purpose of being brought of etiquette to primary school students made it easier for them to adapt to society in their research in Croatia. In our research, teachers stated that the purpose of being brought of behavior, courtesy and communication rules is to ensure social order and socialization of students. Elbir and Bağcı (2013) also determined that measurement by observation is the most preferred method in trainings aimed at bringing behavior. Our research is consistent with the findings of this study. Bayırlı (2018), concluded that the practical activities he conducted with third grade students contributed to the students' transformation of etiquette into behavior. In our study, it was found that the program was not practical, but it was seen that teachers gave little place to practice in the context of the activity. Karamustafaoğlu and Amanat (2017) also included etiquette training in teacher opinions on values education, and suggested that teacher-family cooperation and training should be increased and the Ministry of National Education should work on supplementary materials. All data of our study are similar to this study. It is thought that this study has four important results. First of all, teachers have the opinion that the rules of behavior and courtesy should be brought to the students mostly for the purpose of providing social order in primary school education. Another important result of the study is that the program is insufficient in terms of practical activities in the context of etiquette education. However, it was also revealed that teachers did not teach in a student-centered manner. Another result of the study is that the biggest obstacle in bringing etiquette to students is the problems arising from the family and the program at the point of transforming into behavior. Finally, it was revealed that family education should be done in order to make etiquette education more beneficial and that practical activities related to the acquisition of etiquette should be included in the program.

GİRİŞ

Görgü kuralları; toplumsal hayatı düzenleyici, güzelleştirici özellikler taşıyan ve toplum için önemli olan kuralların bütünüdür (Atmaca, 2017). Bu kurallar, bireylerin karşılıklı yükümlülüğünü sağlayıp onları birbirine yararlı hale getirir (Değirmenci, 2019). Sevgi, saygı, birlik ve beraberlik içinde kişinin, ailenin ve toplumun huzurunu sağlar (Durkheim, 1895/2014). Toplum içinde yaşamın bir gerekliliği olarak kişi, insanî ilişkilerde ölçülü davranır ve saygınlığını kazanarak toplumun kalitesini artırır (Duman, 2019). Dolayısıyla görgü kuralları, toplumsallaşmanın bir boyutunu teşkil eder.

Toplumsallaşma, insan davranışının etkileşimler yoluyla biçimlendiği yaşam boyu süren bir süreçtir ve okul gibi kurumlar aracılığıyla sağlanır (Giddens, 2000/2013). Öğrenciler okullarda görgü kurallarını davranış haline getirirler (Alpkıray, 2019). İlköğretim dönemi bu bağlamda öğrenciler için başkalarını keşfetme, sosyal iyi ilişkiler kurma ve grup kurallarına uyma gibi bireyin diğerlerine yönelik davranışları öğrenmeyi içerir (Bacanlı, 2019).

Görgü kurallarına uygun yaşama, yalnızca belli bir dönem veya mekânla sınırlı değildir. Saygı, konuşma, yeme adabı, hareket tarzları gibi değerler her çağda toplumlar için aranan gerekli nitelikler olmuştur (Yörükoğlu, 2003). Dünyanın farklı zaman ve mekânlarında biçimi, tarzı, ifade edilişi farklılaşsa da görgü kuralları önemsenmiştir. Türklerde de görgü kurallarının yaşam tarzlarına, inanç biçimlerine, yaşadıkları coğrafyaya ve zamana göre farklılaştığı söylenebilir. Bu çerçevede örneğin Orta Asya Türk topluluklarında göçebelikten gelen bazı görgü kurallarının ve alışkanlıklarının Müslüman olmalarıyla birlikte değiştiği, bunlarında şehirlerde farklı, kırsal kesimde farklı geliştiği söylenebilir. Kaldı ki Türk modernleşme sürecinin yeni bir yaşam tarzını öngörmesiyle birçok farklılaşmanın gerçekleştiğini hemen eklemek gerekir. Örneğin, batılı tarzda masada yemek ya da kadının toplumsal yaşamda daha çok görev alması bazı yeni kuralları da beraberinde getirebilmiştir.

Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarında modernleşme projesine uygun olarak modern çocuk kavramı gelişmeye başlamış ve ders kitapları çocuğu modern yaşama hazırlamak için yazılmıştır (Öztan, 2013). Bu kitaplarda kıyafet, sofrada adabı, konuşma ve davranış kurallarını içeren konulara yer verilmiş okullar görgü kurallarına uygun bir hale getirilmiştir (Üstel, 2019). Bu dönemde çocuklar toplumsal kurallara uygun davranarak hem nitelik hem de nicelik olarak yüksek bir toplumun temeli atılmaya çalışılmıştır (Akın, 2014).

Milli Eğitim Bakanlığı görgü kurallarının öğretimini önemsemiş; gerçekleştirilen milli eğitim şuralarında özellikle ahlak ve değer eğitimi üzerinde önemle durmuştur. İkinci Maarif Şurasında ahlak eğitimi ve bunun nasıl verileceği ayrıntılı biçimde tartışılmışken On Sekizinci Milli Eğitim Şurasında hazırlanan yönergede ise belirlenen değerler içerisinde görgü ve nezaket kurallarına yer verilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB], 1943; 2018a). Mesleki ve teknik eğitim okullarında öğrenim görmekte olan öğrencilere rehber olmak amacıyla *Protokol ve Görgü Kuralları* ders kitabı hazırlanmıştır (MEB, 2011). Çocukların toplumda birlikte yaşayabilme becerisini geliştirmek amacıyla *Şehrimiz* ders kitabının hazırlanması kararı almış kitapta görgü kuralları üzerinde durulması gerektiği belirtilmiştir (“Ortaokulların şehrimiz dersinin müfredatı hazırlandı”, 2017). Bu doğrudan çalışmaların dışında yıllardır özellikle işevuruk program ve örtük programlarda görgü kuralları ve önemi öğretmenlerce vurgulanmıştır. Dolayısıyla görgü kurallarını doğrudan öğretecek dersler dışında sosyal içerikli ve hayata odaklı derslerde bunun yapılmasına da çalışılmıştır. Bu derslerden belki de en çok katkı sağlayabileni Hayat Bilgisi olmuştur.

2018 İlkokul Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı incelendiğinde 148 kazanım içerisinde 39 görgü kuralı vardır. En çok “Okulumuzda Hayat” ünitesinde bulunan kurallar tanışma, sınıf ve okulda davranış, bayrağı selamlama, nezaket, iletişim ile oyun oynama konularına ilişkindir. Kuralların sırasıyla diğer ünitelere göre dağılımı şöyledir: “Evimizde Hayat”ta tanışma, konuşma ile komşuluk ilişkileri, “Sağlıklı Hayat”ta yemek yeme ile temizlik, “Güvenli Hayat”ta iletişim, “Ülkemizde Hayat”ta törenlerde uyulması gereken kurallar, farklı kültürlere saygı duyma ile toplumsal birliğin önemi ve “Doğada Hayat”ta doğa ve çevreyi temiz tutma konularına yer verilmiştir (MEB, 2018).

Birinci sınıf hayat bilgisi ders kitabında kurallar dar kapsamda uygulamaya yönelik olarak sunulmakta ve davranış haline getirmeye ilişkindir. Ayrıca neden-sonuç bağlamından uzaktır (Alemdar, 2019). İkinci sınıflarda konular daha geniş kapsamda oluşturulmuş hem uygulamanın nasıl olacağına hem de davranışın niçin yapıldığına yönelik açıklamalarda bulunulmuştur (Ulusoy, 2020). Üçüncü sınıflarda ise içerik hikâye metinlerden oluşmaktadır. Bu metinlerde öğrencinin nasıl davranması gerektiği ile ilgili çıkarımda bulunmaları ifade edilmektedir (Karabıyık, 2020).

Görgü kurallarına yönelik çalışmaları alan yazında değerler eğitimi başlığı altında görmek mümkündür. Öğretmenlerle yapılan çalışmalar onların görüşlerini belirlemeye yöneliktir. Karamustafaoğlu ve Amanat (2017) araştırmasında, sınıf öğretmenlerinin kazandırmayı düşündükleri değerler içerisinde görgü kuralları olduğu sonucuna ulaşmıştır. Pekdoğan (2017), öğretmenlerin ilkökula hazırlık sürecinde az bir kısmının okul öncesi eğitiminden görgü kuralları konusunda beklentileri olduğunu ortaya koymuştur. Kalın (2017), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değer hiyerarşilerinde görgü kurallarına yer vermediklerini ifade etmiştir. Krinić & Tomić (2020), Hırvatistan’da görgü kurallarına sahip ilkökul öğretmenlerinin öğrencileri ile iyi ilişkiler geliştirdiğini ve öğrencilerin başarısını olumlu yönde etkilediğini ifade etmiştir.

Öğrencilere yönelik yapılan araştırmaların ise duyuşsal ve bilişsel alana yönelik olduğu görülmüştür. Bunlardan Şahin (2011), öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyi düştükçe görgü kurallarına uygun davranış puanlarında da düşüş olduğunu gözlemlemiştir. Bayırlı (2018), öğrencilerle yapılan etkinliklerin onların görgü kurallarını davranış haline getirmelerine katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Ballani (2020), Hindistan’da erken görgü kuralları eğitiminin öğrencilerin sosyal etkileşimini hızlandırdığını ifade etmiştir. Park & Cho (2008); Kore’de görgü kuralları eğitiminin, öğrencilere kazandırılmasının öğrencilerin duygusal zekâsını geliştirmeye yardımcı olduğunu ve öğrencilerin iyi ilişkiler geliştirdiğini belirtmiştir. Öğrencilerin akademik performansları üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde Tamban & Lazaro (2018), Los Angeles’ta bir sınıfta yaptıkları çalışmada yüksek görgü kurallarına sahip olan öğrencilerin akademik performanslarının daha yüksek çıktığı sonucuna ulaşmıştır. Plevová, Badošek & Kimplová (2016) ise Çek Cumhuriyetinde görgü kuralları eğitiminin öğrencilerin iletişimlerini arttırdığını ve öğrencilerde akademik performansın iyileştiğini ifade etmiştir.

Öğretim programı üzerine yapılan çalışmalarda ise Küçükoğlu, Albayrak ve Serin (2020), Türkçe ders programı ve kitaplarını karşılaştırmış görgü kurallarının dinleme ve okuma metinleri aracılığıyla kazandırıldığına ulaşmıştır. Zulheldi, Kustati & Iswantir (2019); araştırmasında, eğitimli ve medeni insanların toplumun kalitesini arttıracığı için görgü kurallarının Endonezya müfredata konulmasının önemini ortaya koymuştur.

Türkiye’deki inceleme sonucunda konuyla ilgili olarak doğrudan görgü kurallarına yönelik 3 yüksek lisans tezine rastlanmış ancak bunların farklı disiplinlere ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bunlardan Selen (2005); feminist bir bakış açısıyla incelediği İpek Ongun'un kitaplarında, genç kızların kadınlık kimliklerinin oluşum sürecine dair görgü kurallarının mesajlar içerdiği sonucuna ulaşmıştır. Ayduttu (2013), üniversite öğrencilerinin günlük konuşmalarında görgü kurallarına dikkat etmediklerini ortaya koymuştur. Son olarak Ünsal (2006), El-Buhari'nin El-Edebü'l Müfred'i bağlamında İslam dini peygamberinin görgü kurallarını gözettiği ve önemsedğini ifade etmiştir.

Alan yazında yapılan çalışmalarda dikkati çeken Türkiye'de ilkököl ve hayat bilgisi dersi öğretim programında doğrudan görgü kurallarına yönelik çalışmaların çok az olmasıdır. Değerler eğitimi başlığı altında görgü kurallarına yönelik bulgular tespit edilmişse de bunlar konunun önemine çok az değinmektedir. Başka ülkelerde yapılan çalışmalarda, görgü kuralları eğitiminin akademik başarı ve sosyalleşmeye olumlu yönde katkılar sağladığına dair bulgular ortaya konmuştur.

Bu çalışmada, Hayat Bilgisi dersi öğretim programında görgü kuralları eğitimi hakkında öğretmen görüşlerini ortaya koyarak programa ilişkin değerlendirmede bulunmak amaçlanmıştır. Bu sorunsal çerçevesinde "Sınıf öğretmenlerinin ilkököl eğitiminde öğrencilerin görgü kuralları eğitimi kazanmalarına ilişkin genel görüşleri nelerdir?", "Sınıf öğretmenleri Hayat Bilgisi öğretim programında öğrencilerin görgü kurallarını kazanmaları için nasıl bir ders süreci gerçekleştirdiklerini söylüyorlar?", "Sınıf öğretmenleri 2018 Hayat Bilgisi dersi öğretim programında yer alan görgü kurallarını nasıl değerlendirmektedir?" ve "Sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim programında yer alan görgü kurallarının daha yararlı olması için önerileri nelerdir?" sorularına yanıt aranmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırma, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik sürecin izlendiği bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Diğer taraftan bu çalışmada bütüncül tekli durum deseni tercih edilmiştir. Durum çalışması araştırmacının gerçek yaşam, güncel sınırlı bir sistem ya da belli bir zaman içerisindeki çoklu sınırlandırılmış sistemler hakkında bilgi kaynakları aracılığıyla detaylı bilgi toplandığı ve durum temalarının ortaya konduğu nitel bir yaklaşımdır (Creswell, 2013/2020). Bütüncül tek desende ise tek bir analiz birimi, durum olarak seçilir (Yin, 2012/2017). Bu çalışmada Hayat Bilgisi dersi öğretim programı kendi başına bütüncül algılanabilecek bir durum olduğundan bütüncül tek desen kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Problemlerle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlar örnekleme oluşturmaktadır (Büyüköztürk, 2012). Çalışmada bu yönteminin kullanılmasının sebebi hayat bilgisi dersinin 1, 2 ve 3. sınıfların öğretim programında yer almasıdır.

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Yalova ili Merkez ilçesi Öğretmen Yusuf Ziya İlkokulunda görev yapan 12 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmenlerin kişisel bilgileri Tablo 1'de sunulmuştur:

Tablo 1.

Görüşmeye katılan öğretmenlerin demografik özellikleri

Okuttuğu Sınıf	Öğretmen Sayısı	Yaş	Kıdem
Birinci sınıf	4	35 yaş ve üzeri=4	11-15 yıl=4
İkinci sınıf	4	35 yaş ve üzeri=4	16 yıl ve üzeri=4
Üçüncü sınıf	4	35 yaş ve üzeri=4	11-15 yıl=4

Tablo 1'de görüldüğü üzere çalışmaya her üç sınıf düzeyinden 4'er sınıf öğretmeni katılmıştır. Her üç sınıf grubunda da araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşları 35 üzeridir. Birinci ve üçüncü sınıf okutan öğretmenlerin 11-15 yıl arası kıdemi olup toplam 8 kişi, ikinci sınıf okutan 4 öğretmenin

kıdemi 16 yıl ve üzere kıdemi bulunmaktadır. Görüşme yapılan sınıf öğretmeni profili birbirine yakındır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama tekniği bireysel görüşmelerdir. Önceden belirlenmiş, ciddi bir amaç için yapılan görüşme; soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı etkileşimli bir iletişim sürecidir (Balci, 2018).

Görüşme soruları yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak hazırlanmıştır. Formdaki sorular kavramsal çerçeve ve alan yazın çalışması yapıldıktan sonra oluşturulmuştur. Öğretmenlerle yapılan ön görüşmelerin ardından eğitim bilimleri alanında doktorasını tamamlamış iki öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. Soruların anlaşılabilirliğini ölçmek amacıyla üç öğretmenle pilot uygulama yapılmıştır. Olumsuz bir dönüt gelmediği tespit edilerek görüşme formunun son haline karar verilmiş ve ana uygulamaya geçilmiştir.

Yapılan görüşmeler gönüllülük esası gözetilerek ses kaydına alınmıştır. Görüşmenin ilk aşamasında öğretmenlere araştırma etiği ile ilgili metin okunmuş ardından kaçınıcı sınıf okuttukları, cinsiyet yaş ve kıdemden oluşan kişisel bilgi soruları yöneltilmiş ve sorulara geçilmiştir.

Durum çalışmalarında geçerliği sağlamak için hazırlanan çalışma raporu kendisinden veri toplanmış kişiye okutulmalı ve görüşü alınmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada veriler ses kaydına alınmış ardından bilgisayar ortamında yazıya aktarılmıştır. Hazırlanan bu rapordaki bilgilerin kendilerine ait olup olmadığı ve ifade etmek istediklerini yansıtıp yansıtmadığına dair katılımcılardan dönütler alınmıştır.

Güvenirliği sağlamak için yapılan çalışmaların belgelendirilmesi ve verilerin farklı araştırmacılar tarafından analizi yapılabilir (Creswell, 2006/2013). Bu bağlamda veri analizi iki farklı araştırmacı tarafından eş zamanlı yapıp karşılaştırılmıştır. Ayrıca ses kayıtları, gönüllü katılım formu ve veri çalışma raporu araştırmacılar tarafından saklanmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin analizinde nitel içerik tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi kişilerin söyledikleri ve yazdıklarının açık talimatlara göre kodlanması sürecidir (Neuman, 2019/2020). Bu çalışmada öğretmen görüşleri alt bulgular doğrultusunda kategori ve kodlara göre analiz edilmiş frekans tablolarıyla gösterilmiştir.

Araştırmanın Etik İzinleri

Yapılan bu çalışmada araştırma etiği ilkeleri gözetilmiş olup çalışmanın gerçekleşmesi için Milli Eğitim Bakanlığı, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü 2020/2 sayılı genelgesi araştırma uygulama izinleri kapsamında Yalova Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden 15.03.2021 tarih ve E-86980341-44-22333787 sayılı onay alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde çalışmanın amacı doğrultusunda yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmiş olup ayrıca öğretmenlerin görüşlerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

Öncelikle “Öğretmenlerin ilkökul eğitiminde öğrencilerin görgü kuralları eğitimini kazanmalarına yönelik genel görüşleri nelerdir?” alt problemi doğrultusunda öğretmenlere iki soru sorulmuştur. Bunlardan birincisi “İlkokul eğitiminde öğrenciler öncelikle hangi görgü kurallarını kazanmalıdır?” sorusuna yönelik olup öğretmen görüşlerinden elde edilen analize yönelik bulgular Tablo 2’de sunulmuştur:

Tablo 2.

İlkokul eğitiminde öğrencilerin öncelikle kazanmaları gereken görgü kuralları

Temalar	Kodlar	n
Davranış	Sınıf kurallarına uyma	9
	Hal ve hareketlerine dikkat etme	7
	Oyun kurallarına uyma	1
Nezaket	Sıraya girmeyi bilme	1
	İnsanlara saygılı olma	6
	İnsanlara nazik olma	3
	İnsanları sevme	2
İletişim	Arkadaşlarına hoşgörülü olma	1
	Konuşma	5
	Dinleme	2
	Selamlaşma	2
	Hitap	1
Yemek	Yerken ağzını kapatma	4
	Oturarak yeme	2
	Beslenme yaparken örtü açma	1
	Çatal ve kaşık kullanma	1
Temizlik	Sınıfta yere çöp atmama	4
	Çevresini temiz tutma	2
	Kişisel temizliğine önem verme	1
Tuvalet	Tuvaleti kullanmayı bilme	6
Giyim	Temiz ve ütülü kıyafet giyme	3
	Gittiği yere uygun giyinme	1

Tablo 2’de görüldüğü üzere öğretmenler; ilkokul eğitiminde en çok kazandırılması gereken görgü kurallarının sırasıyla davranış (n=18), nezaket (n=12), iletişim (n=10), yemek (n=8), temizlik (n=7), tuvalet (n=6) ve giyim (n=4) olduğunu belirtmiştir. İlkokullarda sınıf kurallarına uyma kazandırılması gereken öncelikli davranıştır. Ardından öğrencilerin hal/hareketlerine dikkat etmeleri ve saygılı olma ile tuvaleti kullanmayı bilmeleri gelmektedir. Öğretmenler hal ve hareketlerine dikkat etmeyi öğrencinin toplum içerisinde nasıl davranacağını bilmesi olarak belirtmiştir. Önemsenen diğer kurallar sırasıyla nasıl konuşacağını bilme, yerken ağzını kapatma ile yerlere çöp atmama ve temiz/ütülü kıyafet giymedir.

Sınıf öğretmenlerinin cevapları doğrultusunda görgü kuralları; Hayat Bilgisi ders temalarına uygun olarak ev, okul/sınıf ve çevre ortamlarına göre sınıflandırılabilir: Giyim, tuvalet ve temizliğin yalnızca okul ve çevre; davranış, nezaket, iletişim ve yemek kurallarını ise her 3(üç) ortamda kazandırılması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca bu kuralların en çok kazandırılması gereken ortam okul/sınıftır. Çünkü öğretmenler, öğrencilerin davranışı kazanıp kazanmadıkları en çok bu ortamlarda gözlemlemektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden biri öğrencilerin öncelikle kazanması gereken görgü kurallarına yönelik görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Öncelikle davranış ile ilgili kurallar verilmelidir. Çocuk sınıf içerisinde nasıl davranacağını bilmiyor. Bu da disiplinsiz bir toplum olmamızdan kaynaklanıyor. Sadece sınıfta değil dışarıda ailesinin yanında da nasıl davranacağını bilmiyor. Sonra temizlik kuralı olmalıdır. Temiz olmazsak insan sağlığını kaybeder.” (Ö1, Mart 2021).

Diğer öğretmen ise yukarıda görüşlerini ifade eden öğretmeni destekler şekilde görüşlerini şöyle belirtmiştir:

“Davranış, yemek yeme ve sevgi/saygı kurallarını vermek gerek. Çocuk evinde ailesine, büyüklerine nasıl davranmayı bilmesi çok önemlidir. Sınıf ortamında da bu kuralları bilmesi gerekiyor. Sınıfta oturmayı, kalkmayı, söz istemeyi öğrenmelidir. Çünkü çocuk burada hayata hazırlanıyor. Çocuklar büyüklerine saygıyı unuttular. Bunun da teknoloji bağımlılığından kaynaklandığını düşünüyorum. Yemek yerken ağzını kapatmayı oturarak yemeyi de sürekli unutuyorlar.” (Ö10, Mart 2021).

“Öğrencilerinin görgü kurallarını kazanmalarının temel amacı ne olmalıdır?” sorusuna yönelik analizden elde edilen bulgular Tablo 3’teki gibidir:

Tablo 3.

Öğretmenlere göre öğrencilerin görgü kurallarını kazanmalarının temel amacı

Temalar	Kodlar	n
Toplumsal amaç	Toplum düzeninin sağlanması	9
	Toplumun huzurlu bir yaşam sürmesi	3
	Toplum birlik ve beraberlik içinde olması	3
	Sağlıklı bir toplum olması	2
Bireysel amaç	Bireyin topluma uyum sağlaması	5
	Bireyin öz saygısını kazanması	1
	Bireyin mutlu olması	1
	Bireyin topluma zarar vermemesi	1

Tablo 3'te görüldüğü üzere verilen yanıtlar toplumsal ve bireysel amaç olarak sınıflandırılmıştır. Öğretmenler genellikle toplumsal amaçlar üzerinde durmuş ve görgü kurallarının toplum düzenini sağlamaya yönelik olduğunu ifade etmiştir. Üzerinde durulan bir diğer amaç görgü kurallarının bireysel olduğudur: Öğretmenlere göre öğrencilerin kuralları kazanmalarının amacı onların topluma uyum sağlamasıdır. Bireyin topluma uyum sağlaması, özsaygısını kazanması ve mutlu olması kişisel; topluma zarar vermemesi toplumsal fayda olarak değerlendirilebilir.

Bir diğer öğretmen ise öğrencilerin görgü kurallarını kazanmalarının temel amacını şöyle ifade etmiştir:

“Amaç toplumun birlik beraberliğini sağlamaktır. Toplum düzenli, huzurlu ve daha güzel olur.” (Ö4, Mart 2021).

Diğer bir öğretmen ise yukarıda görüşlerini ifade eden öğretmeni destekler şekilde şu ifadeleri kullanmıştır:

“Kişinin kendine olan özsaygısını kazanmasıdır. Toplum binaysa kişi tuğladır. Tuğla sağlamsa binada sağlamdır.” (Ö7, Mart 2021).

“Öğretmenler Hayat Bilgisi öğretim programında öğrencilerin görgü kurallarını kazanmaları için ders sürecini nasıl gerçekleştirmektedir?” alt problemi doğrultusunda öğretmenlere üç soru sorulmuştur: “Hayat Bilgisi dersinde öğrencilerin görgü kurallarını kazanmaları için ne tür etkinlikler yapıyorsunuz, hangi yöntem ve teknikleri kullanıyorsunuz ve kazanımı nasıl ölçüyorsunuz?” sorularına yönelik analizden elde edilen bulgular Tablo 4'te sunulmuştur:

Tablo 4.

Görgü kuralları eğitimi için hayat bilgisi ders sürecinde yapılanlar

Temalar	Kodlar	n	
Etkinlikler	Beslenme	12	
	Video izleme	3	
	Büyüklerine yer verme	2	
	Gezi	2	
	Konuşma	2	
	Yazma	2	
	Kavram kartları	1	
	Temizlik	1	
	Yöntem ve teknikler	Soru cevap	6
Canlandırma		6	
Düz anlatım		5	
Gösterip yaptırma		4	
Eğitsel oyun		4	
Örnek olay		4	
Ölçme		Gözlem	12
		Yazılı	6
	Sözlü	6	
	Rubrik	1	

Tablo 4'te görüldüğü üzere öğretmenler en çok beslenme etkinliği (n=12) yaptıklarını belirtmiştir. Kavram kartları ve temizlik (n=1) etkinliklerine en az yer verilmektedir. Video izleme, büyüklerine yer verme, gezi, konuşma ve yazma etkinliklerinin frekans sıklıkları yakın ve benzer olmakla birlikte beslenme etkinliğine kıyasla daha az yapılmaktadır. Ayrıca her üç sınıf düzeyinde de

beslenme etkinliği için ilk dersi ayırdıklarını söylemiştir. Araştırmanın birinci alt problemi doğrultusunda öğretmenlere göre öncelikle kazandırılması gereken görgü kuralları davranış iken yemek yeme kuralları ile ilgili etkinliklere daha çok yer verilmektedir.

Kuralların kazandırılmasında en çok soru-cevap, canlandırma ve düz anlatım yöntemi kullanılmaktadır. Birinci sınıfta öğrencinin süreçte aktif olmadığı düz anlatım ve soru cevap kullanırken iki ve üçüncü sınıflarda canlandırma, eğitsel oyun, gösterip yaptırma gibi öğrenci merkezli yöntemleri kullanmaktadır. Her üç sınıf düzeyinde de konuya göre yöntem teknik seçtiklerini de ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin görgü kurallarını kazanıp kazanmadıklarını sınıf öğretmenleri, en çok gözlem yoluyla ölçmektedir. Görgü kurallarının davranışa dönüşüp dönüşmediğini ancak gözlem yaparak anladıklarını diğer ölçme araçlarını her zaman kullanmadıklarını söylemişlerdir.

Görgü kuralları eğitimi için hayat bilgisi ders sürecinde yapılanlara ilişkin araştırmaya katılan öğretmenlerden biri görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Öncelikle davranış olarak kendim örnek oluyorum. Konuşma ve davranış temizlik konusunda kendim dikkat ediyorum. Yemek yeme kuralında yemek getiriyoruz konuşmadan yemek yemiyoruz. Öğrencilerimi gözlem yaparak ölçüyorum. Yazılı ve sözlü de kullandığım oluyor.” (Ö12, Mart 2021).

Diğer bir öğretmen ise yukarıda görüşlerini ifade eden öğretmeni destekler şekilde şu ifadeleri kullanmıştır:

“Beslenme saatlerini kullanıyorum. Uygulama yapıyorum beslenme saatinde. Örtü el yıkama yemek yerken peçete kullanma. Soru cevap, anlatım, örnek verme tekniklerini kullanıyorum. Ben gözlem dışında değerlendirme yapmıyorum.” (Ö5, Mart 2021).

“Öğretmenler Hayat Bilgisi dersi öğretim programında yer alan görgü kurallarını nasıl değerlendirmektedir?” alt problemi doğrultusunda öğretmenlere iki soru sorulmuştur: “Hayat Bilgisi dersi öğretim programında yer alan görgü kurallarını ne ölçüde yeterli buluyorsunuz? Sizde eksik ve güçlü yönleri nelerdir?” sorusuna yönelik analizden elde edilen bulgular Tablo 5’te sunulmuştur:

Tablo 5.

Hayat bilgisi dersi öğretim programında yer alan görgü kurallarının değerlendirilmesi

Temalar	Kodlar	n
Kazanım	Sayısı yeterli	6
	Sayısı az	4
	Süresi az	1
	Kuralları kapsıyor	1
İçerik	Dili uygun değil	3
	Dili uygun	3
	Bilgiler yararlı değil	2
	Resimler az	2
	Konuyla uyumlu	2
	Örnekler az	1

Tablo 5’te görüldüğü üzere öğretmenler en çok etkinlik sayısının az ve uygulamalı etkinliklerin olmayışını eleştirmiştir. Ardından kazanım sayısının az olduğunu belirtmiş bu durum kazanımların kuralları tam olarak kapsamadığı şeklinde ifade edilebilir. İçerik açısından ise metinlerin dilinin öğrenci seviyesine uygun olmadığını söylemişlerdir. Programın eksik yönleri için yapılan eleştirilere bakıldığında en çok uygulamaya dönük olmadığı görülmektedir. Görgü kurallarının bir temada yer almadığı şeklinde eleştiriler de programın diğer bir eksik yönü olarak ifade edilmiştir.

Kazanım sayısının az olduğu görüşüne rağmen bu sayısının yeterli olduğu görüşü de mevcuttur. Metinlerin öğrenci seviyesine uygun olup/olmadığı görüşü de yaygın olarak dile getirilmiştir. Öğretmenler arasında kazanım ve içerik konusunda görüş birliğine varılmadığı görülmektedir. Programın güçlü yönlerinden teorik olarak iyi hazırlandığı ifadesi eksik yönlerden uygulamanın az olduğu tutarlı olduğu söylenebilir. Ayrıca tekrara yer vermesi, esnek olduğu ve toplumsal işlevinin güçlü olduğu yönünde birer görüş belirtilmiştir. Öğretmenler görgü kurallarını Hayat bilgisi öğretim programında her 3 sınıf düzeyinde de daha çok eksik yönleri ile değerlendirmiştir. Etkinliklerle ilgili olumlu görüş belirtmemiş ayrıca kazanım, içerik ve programın genel değerlendirmesinde eksik yönlerin güçlü yönlerine göre daha çok eleştirildiği görülmektedir.

Öğretim programındaki görgü kurallarını değerlendiremem bir öğretmen görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Programda görgü kuralları ünitesi yok. Sadece konu içinde yer almış. Bence belli bir tema altında toplanmalı. Uygulamada öğretmenlere yardımcı olmalı. Etkinlikler az. Video izletiyorum öğrencilere. Drama yaptırıyorum. Kazanım yeterli etkinlik az.” (Ö6, Mart 2021).

Araştırmaya katılan diğer bir öğretmen yukarıda görüşlerini ifade eden öğretmeni destekler şekilde şu ifadeleri belirtmiştir:

“Hayat bilgisi öğretim programında görgü kurallarına çok az yer verilmiş. Birlerde sadece yemek yeme kuralı vardır. Kazanımlar yetersiz. İçerik yetersiz. Etkinlikler de yetersiz. Görsel olarak kitapta yer alması güçlü yönüdür. Ancak kitap yetersizdir.” (Ö3, Mart 2021).

“Hayat Bilgisi dersi öğretim programında yer alan görgü kurallarının kazandırılmasıyla ilgili güçlük çektiğiniz noktalar nelerdir?” sorusuna yönelik analizden elde edilen bulgular Tablo 6'daki gibidir:

Tablo 6.

Öğrencilere görgü kurallarının kazandırılmasında güçlük çekilen noktalar

Temalar	Kodlar	n
Toplumdan kaynaklı	Ailede davranışa dönüşmüyor	8
	Toplumsal bir alışkanlık değil	2
Programdan kaynaklı	Program uygulamaya dönük değil	3
	Aile ve toplum eğitimi yok	2
	Öğretmen-aile işbirliği yok	2
	Program esnek değil	2

Tablo 6'da görüldüğü üzere öğretmenler, görgü kurallarının davranışa dönüşmemesinden şikâyet ederek bu durumun nedenini toplumsal/program kaynaklı olarak değerlendirmişlerdir. Çoğunlukla ailede kurallara uyulmadığı için görgü kurallarının davranışa dönüşmediğini belirtmişlerdir. Öğretmenler kuralların davranışa dönüşmemesinin diğer bir nedeninin ise program kaynaklı olduğunu ifade etmişlerdir. Programın uygulamaya yönelik olmadığı için öğrencilerde davranış haline gelmediğini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden biri öğrencilere görgü kurallarının kazandırılmasında güçlük çekilen noktaları şöyle ifade etmiştir:

“Davranış kalıcı olmuyor. Öğrenci burada kısa kalıyor. Aileler bizim hassas davrandığımız kısımları ciddiye almıyor. Esnek davranıyorlar.” (Ö8, Mart 2021).

Araştırmaya katılan diğer bir öğretmen ise yukarıda ifade edilen önerilerin doğrultusunda önerilerini şöyle ifade etmiştir:

“Davranışları kazandırmada sıkıntı çektiğim yön çocuktan hemen dönüt alamıyorum. Somut olarak dönüt alamıyorum. Güçlük davranışın istenildiği boyutta kazandıramama, sorun iş birliği olmaması, öğretmen program aile işbirliği içinde değil. Öğretmen programı uygulamalı, aile başka şekilde davranıyorsa yaşam tarzı uyumuyorsa yine kazandırılmıyor.” (Ö2, Mart 2021).

“Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersi öğretim programında yer alan görgü kurallarının daha yararlı olması için önerileri nelerdir?” alt problemi doğrultusunda öğretmenlere bir soru sorulmuştur: “Hayat Bilgisi dersi öğretim programında yer alan görgü kurallarının daha yararlı olması için sizce neler yapılmalıdır ve önerileriniz nelerdir?” sorusuna yönelik analizden elde edilen bulgular Tablo 7'de sunulmuştur:

Tablo 7.

Görgü kuralları eğitiminin yararlı olması için öğretmenlerin önerileri

Öneriler	n
Aile kazanımları programa konulmalıdır.	10
Uygulamalı etkinliklerin sayısı artırılmalıdır.	4
Görgü kuralları ayrı bir ders/program veya ünite olmalıdır.	4
Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış ortak videolar gönderilmelidir.	1

Tablo 7'de görüldüğü üzere görgü kurallarının kazandırılmasının daha yararlı hale gelmesi için öncelikle, Hayat Bilgisi öğretim programının düzenlenmesi yönünde öneriler sunulmuştur. Buna göre öğretmenler, genellikle her üç sınıf düzeyinde de hayat bilgisi öğretim müfredatında görgü

kuralları ile ilgili aile kazanımları ve etkinliklerin yer alması görüşündedir. Sırasıyla, uygulamalı etkinliklerin arttırılması, görgü kurallarının ayrı bir üniteye yer alması ve okul dışı öğrenme ortamlarının görgü kuralları bağlamında programda olması belirtilmiştir. Görgü kurallarının ayrı bir ders olarak sunulması ve birinci sınıfta derslere başlamadan önce görgü kuralları eğitiminin verilmesi yönünde ayrı bir program eklenmesi önerileri de sunulmuştur. Ayrıca görgü kuralları ile ilgili videoların Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gönderilerek eğitime yardımcı materyallerin üretilmesi ifadelerine yer verilmiştir.

Görgü kuralları eğitiminin daha yararlı olması için araştırmaya katılan öğretmenlerden birilerinin önerileri şunları önermiştir:

“Davranışları iyileştirme, yemek yeme, arkadaş ilişkileri için kazanımlar yeterli kazanımlar kısımlı hatta. Etkinlikler arttırılmalı. Aile eğitimleri olmalı. Aile eğitimi ile ilgili kazanım yer almalı.” (Ö11, Mart 2021).

Araştırmaya katılan diğer bir öğretmen ise yukarıda ifade edilen önerilerin doğrultusunda önerilerini şöyle ifade etmiştir:

“Zaman arttırılabilir. Etkinlikler artmalı, öğretmen üzerinde durmalı, velilerle işbirliği yapılmalı, veli okul işbirliği, etkinliklerde velilerle işbirliğinin olduğu kazanımlara yer verilmeli. Birlikte etkinlikler yapılmalıdır.” (Ö9, Mart 2021).

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Hayat Bilgisi dersi öğretim programında görgü kuralları eğitimi hakkında sınıf öğretmenleri görüşlerinin belirlendiği bu çalışmanın dört önemli sonucu olduğu düşünülmektedir. Öncelikle öğretmenler, öğrencilere ilkökul eğitiminde en çok davranış ve nezaket kurallarının kazandırılması görüşündedir. Öğrencilerin kuralları davranışa dönüştürmeleri ve toplumsallaşmaları için bunun gerekli olduğu sonucuna varmıştır. Kuralları kazanmanın amacını bireysel ve toplumsal olarak ifade eden öğretmenler, sonuç olarak toplum düzeninin sağlanacağını ifade etmiştir.

Araştırmanın diğer önemli bir sonucu, programın görgü kuralları eğitimi bağlamında uygulamalı etkinlikler yönünden yetersiz olduğudur. Ancak öğretmenlerin öğrenci merkezli olarak ders işlemedikleri de ortaya konmuştur.

Öğrencilere görgü kurallarını kazandırmada en büyük engelin davranışa dönüşme noktasında aileden ve programdan kaynaklanan sıkıntılar olduğu çalışmanın diğer bir sonucudur. Öğretmenler kuralların davranış haline gelmesi için çok çaba harcadıklarını ancak velilerle iletişimlerinin yetersiz olduğunu da ifade etmelerine rağmen öğretmenden kaynaklanan olumsuzluklara yer vermedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Son olarak görgü kuralları eğitiminin daha yararlı olması için aile eğitimlerinin yapılması gerektiği ve programda görgü kurallarının kazandırılmasıyla ilgili uygulamalı etkinliklere yer verilmesi ortaya konmuştur.

Sınıf öğretmenlerine göre; ilkökul eğitiminde öğrencilere en çok davranış, nezaket, iletişim, yemek, giyim, tuvalet ve temizlik kuralları kazandırılmalıdır. Pekdoğan (2017), sınıf öğretmenlerinin ilkökula hazırlık sürecinde okul öncesi eğitimden az bir kısmının görgü kuralları konusunda beklentileri olduğunu ifade etmiştir. Yemek yeme, temizlik, giyim, tuvalet alışkanlığı eğitimi, öz bakım becerileri olarak sınıflandırıldığından görgü kuralları kapsamında değerlendirilmemiş ve öğretmenlerin bu konuda beklentileri yüksektir. Araştırmamızda bu kuralların ilkökulda kazandırılma sıklığı düşük düzeyde olup bu çalışma ile tutarlı olduğu görülmektedir.

Öğretmenler; öğrencilerin kazanmaları gereken görgü kurallarının gerekçelerini sosyalleşmelerinin hızlanması, iyi ilişkiler geliştirmeleri ve iletişim becerilerinin artması olarak ifade etmiştir. Benzer şekilde Park vd. (2008), Kore’de görgü kuralları eğitiminin öğrencilere kazandırılmasının öğrencilerin duygusal zekasını yükseltmeye yardımcı olduğunu ve öğrencilerin iyi ilişkiler geliştirdiklerini belirtmiştir. Plevová vd. (2016) ise, Çek Cumhuriyeti’nde öğrencilere görgü kuralları eğitiminin vermenin öğrencilerin iletişimlerinin arttıracığını ortaya koymuştur.

Öğretmenler; davranış, nezaket ve iletişim kurallarının kazandırılmasının amacının toplum düzeninin sağlanması ve öğrencilerin sosyalleşmelerini sağladığını belirtmiştir. Benzer şekilde Krinić & Tomić (2020), Hırvatistan’da yaptıkları araştırmada görgü kurallarının ilkökul öğrencilerine kazandırılmasının amacının öğrencilerin topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırdığını tespit etmiştir.

Ballani (2020) de, Hindistan’da erken görgü kuralları öğreniminin öğrencilerin sosyal etkileşimini hızlandırdığı yönünde ifade etmiştir.

Görgü kurallarının kazandırılması için ders sürecinde öğretmenler; uygulamalı olarak beslenme ve büyüklerine yer verme, drama, video/slayt hazırlama, gezi, konuşma, yazı çalışmaları yaptıklarını ifade etmiştir. Karamustafaoğlu ve Amanat (2017), sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi hakkındaki görüşlerini değerlendirdikleri çalışmalarında öğretmenlerin kazandırmayı düşündükleri değerler içerisinde görgü kurallarının olduğu sonucuna ulaşmış şiir hazırlama, fıkra toplama, hikâyeler oluşturma, slâyt hazırlama, diyalog çalışması, drama hazırlığı yapma, öykülendirme çalışması yaptıklarını ifade etmiştir. Bulgularımızın bu çalışmanın verileriyle tutarlı olduğu görülmektedir.

Öğretmenler; en çok rol soru-cevap, canlandırma ve düz anlatım yöntem-tekniklerini kullandıklarını belirtmiştir. Aran ve Demirel (2013), sınıf öğretmenleri ile yaptıkları araştırmalarında öğretmenlerin telkin, model olma ve yaratıcı drama yöntemlerini tercih ettiklerini belirlemişlerdir. Çalışmamızın verileri bu çalışma ile tutarlıdır.

Öğretmenler görgü kuralları kazandıklarını en çok gözlem yoluyla ölçmektedir. Görgü kurallarının davranışa dönüşüp dönüşmediğini gözlem yaparak anladıklarını diğer ölçme araçlarını da kullandıklarını ancak güvenilir bulmadıklarını ifade ettiler. Elbir ve Bağcı (2013) da, davranış kazandırmaya yönelik eğitimlerde gözlem yoluyla ölçmenin en çok tercih edildiğini belirlemiştir.

Görgü kurallarının davranışa dönüşmediği noktasında öğretmenler, günlük çektikleri görüşüne sahiptirler. Bu durumun sebebinin sırasıyla aile ve programın uygulamaya dönük olmadığını ifade etmiştir. Kurtdele-Fidan (2013); değerler eğitimi üzerinde yaptığı çalışmada görgü kurallarını da değerlendirmiş ve karşılaşılan zorlukların aileden kaynaklandığını ortaya koymuştur. Şahin (2011), araştırmasında öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyi düşüştükçe görgü kurallarına uygun dinleme davranış puanlarında da düşüş olduğunu gözlemlemiştir. Çalışmamız aile ve çevre açısından bu çalışma ile paralel bulguya sahiptir. Bayırlı (2018), üçüncü sınıf öğrencileriyle yaptığı uygulamalı etkinlikler ile öğrencilerin görgü kurallarını davranışa dönüştürmelerine katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Çalışmamızda programın uygulamaya dönük olmadığı bulgusuna ulaşılmış, ancak etkinlik bağlamında öğretmenlerin uygulamaya az yer verdikleri de görülmektedir.

Görgü kurallarının kazandırılmasının daha yararlı hale gelmesi için Hayat Bilgisi öğretim müfredatında görgü kuralları ile ilgili aile kazanımları ve etkinliklerinin yer alması, ayrı bir ders olması ile yardımcı materyallerin üretilmesi önerilerinde bulunulmuştur. Küçükoğlu vd (2020), Türkçe Dersi program ve ders kitaplarını karşılaştırdıkları çalışmalarında görgü kurallarının yalnızca dinleme ve okuma metinleri aracılığıyla kazandırılmaya çalışıldığının ve etkinliklerin artırılması gerektiği önerisinde bulunmuştur. Etkinlikler bağlamında bu çalışma verilerimizle tutarlıdır. Zulheldi vd. (2019), Endonezya’da müfredatının güçlendirme çalışmalarında eğitimi ve medeni insanların toplumun kalitesini yükselteceği için görgü kuralları eğitiminin ayrı bir program olarak yer almasının önemini ortaya koymuştur. Çalışmamızda da 4 öğretmen aynı görüşe sahiptir. Karamustafaoğlu ve Amanat (2017), değerler eğitimine yönelik öğretmen görüşlerinde görgü kuralları eğitimine de yer vermiş öğretmen-aile iş birliğinin ve eğitimlerinin artırılması ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yardımcı materyaller konusunda çalışma yapması önerilmiştir. Çalışmamızın tüm verileri bu çalışma ile benzerdir.

Bu çalışma sonunda görgü kurallarının davranışa dönüşebilmesi için ilkokuldaki derslerde uygulamalı etkinliklere daha çok yer verilmesi ve öğretmen-aile işbirliğinin ilerletilmesiyle bu eğitimin aile tarafından da desteklenmesinin sağlanması için aile eğitimlerinin yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akın, Y. (2014). *Gürbüz ve yavuz evlatlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Alemdar, Ç. (2019). *İlkokul hayat bilgisi ders kitabı 1*. Ankara: Pasifik Yayınları.
- Alpkıray, F. (2019). *Edep mektebi*. İstanbul: Server İletişim.
- Aran, Ö. C. ve Demirel, Ö. (2013). Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Electronic Journal of Social Sciences*, 12(46), 151-168. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/>
- Atmaca, A. (2017). *Gençler için görgü kuralları*. İstanbul: Nesil Yayıncılık.

- Ayduttu, S. (2013). *Üniversite öğrencilerinin günlük konuşmalarında görgü kurallarının edim bilimsel incelemesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Bacanlı, H. (2019). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Balcı, A. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ballani, S. (2020). Etiquette learning and public speaking: Early etiquette learning and its impact on higher education and working professionals. *International Journal of Educational and Pedagogical Sciences*, 14(7), 521-525. Erişim adresi: <https://publications.waset.org/>
- Bayırlı, H. (2018). *Hayat bilgisi dersi bağlamında değerler eğitimi: Aile birliğine önem verme* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Büyüköztürk, Ş. (2019). *Örnekleme yöntemleri*. Ş. Büyüköztürk (Ed.) Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri (s.81-103) içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (S. B. Demir, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi. (Orijinal çalışma basım tarihi 2006).
- Değirmenci, Y. (2019). *Modern toplumda görgü kuralları*. İstanbul: Siyer Yayıncılık.
- Duman, Z. (2019). *İletişim, nezaket ve adap*. İstanbul: Server İletişim.
- Durkheim, E. (2014). *Sosyolojik yöntemin kuralları* (Ö. Doğan, Çev.). Ankara: Doğubatu Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1895).
- Elbir, B., ve Bağcı, C. (2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeydeki çalışmaların değerlendirilmesi. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 1321-1333. doi: 10.7827/TurkishStudies.4250
- Giddens, A. (2013). *Sosyoloji: Toplumsallaşma, yaşam akışı ve yaşlanma* (H. Özel, Çev.). İstanbul: Kırmızı Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2000).
- Kalın, Ö. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değer hiyerarşisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(38), 29-44. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/>
- Karabıyık, E. (2020). *İlkokul hayat bilgisi ders kitabı 3*. Ankara: Üner Evren Yayınları.
- Karamustafaoğlu, S. ve Amanat, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-15. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/>
- Krinić, G & Tomić, L. (2020). Impact of education on communication etiquette. *Communication and Electronic Technology*. doi: 10.23919/MIPRO48935.2020.9245312
- Kurtdede-Fidan, N. (2013). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi: Nitel bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 361-388. doi: 10.9761/JASSS_796
- Küçükkoğlu, A., Albayrak, F. ve Serin, A. (2020). Değerler eğitimi bağlamında Türkçe dersi: Program ve ders kitaplarının karşılaştırmalı incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1499-1518. doi: 10.16916/aded.797893
- MEB (1943). *İkinci Milli Eğitim Şurası*. Erişim adresi: <https://ttkb.meb.gov.tr/> (Erişim tarihi:09/08/2021).
- MEB (2011). *Protokol ve görgü kuralları*. Erişim adresi: <http://megep.meb.gov.tr> (Erişim tarihi:09/08/2021).
- MEB (2018a). *On Sekizinci Milli Eğitim Şurası*. Erişim adresi: <https://ttkb.meb.gov.tr/> (Erişim tarihi:09/08/2021).
- MEB (2018b). Hayat bilgisi dersi öğretim programı. Erişim adresi: <https://mufredat.meb.gov.tr/>
- Neuman, W. L. (2020). *Toplumsal araştırma yöntemleri* (Ö. Akkaya, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi. (Orijinal çalışma basım tarihi 2019).
- Ortaokulların Şehrimiz Dersinin Müfredatı Hazırlandı, (2017, Aralık). T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Haber Bülteni, 15245. Erişim adresi: <https://www.meb.gov.tr/ortaokullarin-quotsehrimizquot-dersinin-mufredati-hazirlandi/haber/15245/tr/>
- Öztaş, G.(2013). *Türkiye 'de çocukluğun politik inşası*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Park, C. K. & Cho, H.S. (2008). The effect of tea etiquette education on emotional intelligence of girls in high school. *Journal of the Korean Home Economics Association*, 46(6), 21-32. Erişim adresi: <https://www.koreascience.or.kr/>
- Pekdoğan, S. (2017). Sınıf öğretmenlerinin ilkökula hazırlık sürecinde okul öncesi eğitimden beklentileri. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 31(2), 11-22. Erişim adresi: <http://journals.iku.edu.tr/>
- Plevová, I., Badošek, R., & Kimplová, T. (2016). Je nutná výchova vysokoškolských studentů k etiketě? *Andragogika*, 20(4), 19-23. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/>

- Selen, A. (2005). *Genç kızların yaşam koçu: İpek Ongun'un görgü kuralları ve kişisel gelişim süreçlerine karşılaştırmalı eleştirel yaklaşım* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Şahin, S. (2011). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi farkındalıklarının sosyo-ekonomik düzeye göre incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 178-188. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/>
- Tamban, V. & Lazaro, M. (2018). Classroom etiquette, social behavior and the academic performance of college of teacher education students at the laguna state Polytechnic University. *International Research Conference on Higher Education*, 1198-1204. doi: 10.18502/kss.v3i6.24466
- Ulusoy, Y. (2020). *İlkokul hayat bilgisi ders kitabı 2*. Ankara: Beşgen Yayınları.
- Ünsal, N. (2006). *El-Buhari'nin el-edebü'l-müfred'i bağlamında Hz. Peygamber'in sünnetinde görgü kuralları* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Üstel, F. (2019). *Makbul vatandaşın peşinde*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2017). *Durum çalışması araştırmaları* (İ. Günbayı, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 2012).
- Yörükoğlu, A. (2007). *Aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zulheldi, Z., Kustati, M. & Iswantir, I. (2019). Strengthening the character education curriculum: A study on the etiquette of visitation according to the Qur'an Surah Al-Nûr verses. *BICED*, 27-29. doi: 10.4108/eai.17-10-2019.2289757